

Sygn. akt IV KK 726/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący)
SSN Barbara Skoczowska
SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (sprawozdawca)

Protokolant Olga Tyburc - Żelazek

w sprawie J. R.

skazanego za czyn z art. 212 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej,

na posiedzeniu w dniu 3 marca 2022 r., w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,

kasacji obrońcy skazanego od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 24 czerwca 2021r., sygn. akt IX Ka [...], zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w O. z dnia 24 czerwca 2021 r., sygn. akt IX Ka [...]

z dnia 3 lutego 2021 r., sygn. akt II K [...],

- 1. na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw z art 17 § 1 pkt 6 k.p.k. uchyla zaskarżony wyrok, a także poprzedzający go wyrok Sądu I instancji, i postępowanie w sprawie umarza,**
- 2. kosztami procesu obciąża Skarb Państwa,**
- 3. zwraca J. R. opłatę od kasacji w kwocie 450 (czterysta pięćdziesiąt) złotych.**

UZASADNIENIE

J. R. został oskarżony przez oskarżyciela prywatnego K. T. o to, że „w okresie od marca do kwietnia 2015 r. w leśniczówce S. koło O., działając wspólnie i w porozumieniu jako Zarząd Koła Łowieckiego „P.” w M., sporządzili negatywną opinię na temat K. T., zawierając w niej nieprawdziwe informacje, które następnie rozpowszechnili poprzez wprowadzenie tego dokumentu do obrotu prawnego i urzędniczego, czym bezpodstawnie pomówili go o zachowania, które naraziły go na utratę zaufania w lokalnej opinii publicznej oraz środowisku prywatnym, łowieckim i zawodowym”, tj. o przestępstwo z art. 212 § 1 k.k.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w O. z dnia 3 lutego 2021 r., sygn. akt II K [...], J. R. został uznany za winnego zarzucanego mu czynu, z tym ustaleniem, iż działał wspólnie i w porozumieniu z innymi ustalonymi osobami będącymi wraz z nim członkami zarządu Koła Łowieckiego „P.” w M., za który wymierzono mu karę grzywny w wymiarze 100 stawek dziennych, przyjmując wysokość jednej stawki na kwotę 30 złotych (pkt I), orzeczono od niego na rzecz pokrzywdzonego nawiązkę w kwocie 2500 złotych (pkt II) oraz rozstrzygnięto o kosztach procesu (pkt III i IV).

Apelacje od powyższego wyroku Sądu I instancji wnieśli oskarżony osobiście oraz jego obrońca. Apelacja oskarżonego została sporządzona w sposób opisowy i zawierała wniosek o uniewinnienie. Z kolei obrońca J. R. zaskarżył przedmiotowy wyrok w całości, podniósł szereg zarzutów obrazy prawa procesowego mającej wpływ na treść orzeczenia, dotyczących postępowania dowodowego, rozbudowany zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, mającego wpływ na treść orzeczenia, a także z ostrożności procesowej zarzut obrazy prawa materialnego, tj. art. 212 § 1 k.k. oraz zarzut obrazy prawa procesowego, mającej wpływ na treść wyroku, dotyczący sposobu wyliczenia kwoty kosztów procesu zasądzonych od oskarżonego na rzecz oskarżyciela prywatnego. Dodatkowo apelacja zawierała wniosek o uzupełnienie postępowania dowodowego. Wnioskiem głównym apelacji był wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie J. R., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu obu apelacji, Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z dnia 24 czerwca 2021 r., sygn. akt IX Ka [...], zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że ustalone i zasądzone od oskarżonego J. R. na rzecz oskarżyciela prywatnego K. T.

koszty sądowe (pkt III wyroku) określił na kwotę 7824 złote (pkt I), a w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy (pkt II).

Kasację od powyższego wyroku wniósł obrońca skazanego, który zaskarżył go w całości i zarzucił „rażące i mogące mieć istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego w stopniu rażącym, stanowiące bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 101 § 2 k.k. oraz art. 102 k.k. w zw. z art. 433 § 1 k.p.k., polegające na utrzymaniu w mocy wyroku Sądu Rejonowego w O., Wydział II Karny w zakresie czynu z pkt. I wyroku i zaniechanie umorzenia postępowania, pomimo tego, że już na etapie postępowania odwoławczego zaistniała okoliczność, która winna skutkować umorzeniem postępowania, w tym zakresie z uwagi na przedawnienie karalności czynu wobec upływu 6 lat od momentu dowiedzenia się przez oskarżyciela prywatnego o czynie i osobie sprawcy”. Obrońca wniósł o „uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w K. , Wydział IX Karny Odwoławczy z dnia 24 czerwca 2021 roku oraz wyroku Sądu Rejonowego w O., Wydział II Karny z dnia 3 lutego 2021 roku i na podstawie art. 17 § 1 pkt. 6 k.p.k. w zw. z art. 101 § 2 k.k. i art. 102 k.k. umorzenie postępowania”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej uwzględnienie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Z uwagi na fakt, że w niniejszej sprawie wobec J. R. została prawomocnie orzeczona kara grzywny, podstawy kasacyjne były zawężone do tzw. bezwzględnych przyczyn odwoławczych z art. 439 § 1 k.p.k. (art. 523 § 2 i § 4 pkt 1 k.p.k.). Tym samym kontrola kasacyjna ograniczała się wyłącznie do ww. uchybień. Analiza kasacji obrońcy J. R. oraz akt sprawy prowadzi do wniosku, że w przedmiotowym postępowaniu, na etapie postępowania odwoławczego, doszło do przedawnienia karalności czynu, zatem wydanie wyroku przez Sąd odwoławczy pomimo tego faktu stanowi o zaistnieniu bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.

W niniejszej sprawie postępowanie pierwotnie toczyło się jako postępowanie publicznoskargowe (postępowanie w sprawie o sygn. akt PR 1 Ds. [...] Prokuratury

Rejonowej w O.). Pokrzywdzony K. T. złożył zawiadomienie o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstw z art. 235 k.k. i art. 212 § 1 k.k. z wnioskiem o objęcie tego ostatniego czynu ściganiem z oskarżenia publicznego z uwagi na interes społeczny (k. 1). Postanowieniem z dnia 10 lipca 2015 r. wszczęto dochodzenie w sprawie tworzenia do dnia 9 marca 2015 r. w M. , w gm. K., w pow. O., w woj. [...] fałszywych dowodów mających na celu wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przeciwko K. T., tj. o przestępstwo określone w art. 235 k.k. (k. 15). Dochodzenie to zostało umorzone postanowieniem z dnia 30 listopada 2015 r. wobec stwierdzenia, że czyn ten nie zawiera znamion czynu zabronionego ściganego z oskarżenia publicznego, a stanowi przestępstwo z art. 212 § 1 k.k. ścigane z oskarżenia prywatnego i brak jest interesu społecznego w kontynuowaniu ścigania z urzędu występku prywatnoscargowego (k. 157). Postanowienie to zostało zaskarżone przez pokrzywdzonego (k. 160). Postanowienie o umorzeniu dochodzenia zostało utrzymane w mocy i uprawomocniło się w dniu 30 marca 2016 r. (k. 170). W trybie art. 465 § 2a k.p.k. utrzymane w mocy zostało również wskazane postanowienie w zakresie nieobjęcia ściganiem czynu prywatnoscargowego przez prokuratora (k. 173). Kolejno, powołując się na art. 60 § 4 k.p.k. pokrzywdzony K. T. złożył oświadczenie, że podtrzymuje w tej sprawie oskarżenie jako prywatne (k. 8 akt sądowych), a następnie przedłożył w Sądzie Rejonowym w O. prywatny akt oskarżenia (k. 2 akt sądowych). Powyższa sytuacja procesowa doprowadziła do tego, że obliczanie terminu przedawnienia dla wskazanego czynu powinno odbywać się na zasadach ogólnych, właściwych dla przestępstw prywatnoscargowych. Jak podkreśla się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, pierwotne zakwalifikowanie przestępstwa jako publicznoscargowego nie zmienia faktu, że pozostaje ono prywatnoscargowym, w związku z czym należy do niego stosować zasady przedawnienia dotyczące przestępstw prywatnoscargowych. Jeżeli zatem wszczęcie postępowania w trybie publicznoscargowym nastąpiło przed upływem terminów określonych w art. 101 § 2 k.k. dla przestępstw prywatnoscargowych (zatem przed przedawnieniem), to późniejsze postępowanie (po zmianie trybu na prywatnoscargowy), jako kontynuacja postępowania wszczętego z zachowaniem terminów z art. 101 § 2 k.k., może toczyć się nadal (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia

2017 r., II KK 116/17, OSNKW 2017, z. 9, poz. 52; zob. również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2000 r., II KKN 199/98, OSNKW 2001, z. 3-4, poz. 19; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2007 r., IV KK 321/07, OSNKW 2008, z. 6, poz. 44).

Niewątpliwie dla przestępstw prywatnoskargowych, jeżeli postępowanie zostało wszczęte w ciągu roku, od kiedy pokrzywdzony dowiedział się o osobie sprawcy, nie później niż w ciągu trzech lat od daty czynu, termin przedawnienia karalności wynosi sześć lat (art. 101 § 2 k.k. w zw. z art. 102 k.k.). W niniejszej sprawie za moment wszczęcia postępowania, wydłużający o 5 lat termin przedawnienia karalności (art. 102 k.k.) należy potraktować moment wszczęcia dochodzenia o czyn z art. 235 k.k. Nie stoi temu na przeszkodzie fakt, że powyższe wszczęcie postępowania było wszczęciem postępowania w sprawie, a nie przeciwko osobie. Na mocy art. 1 ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz. U. 2016, poz. 189) znowelizowano art. 102 k.k. w ten sposób, że warunkiem przedłużenia terminu przedawnienia karalności uczyniono wszczęcie postępowania nie przeciwko osobie, ale w sprawie. Ponadto zgodnie z art. 2 ustawy nowelizacyjnej do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu w brzmieniu nadanym tą ustawą, chyba że termin przedawnienia już upłynął. W niniejszej sprawie w chwili wejścia w życie ustawy nowelizującej do przedawnienia jeszcze nie doszło – nie upłynął rok od dnia, w którym pokrzywdzony dowiedział się o osobie sprawcy (o czym poniżej), dlatego też wszczęcie postępowania w sprawie, w myśl nowego brzmienia art. 102 k.k., przedłużało okres przedawnienia o 5 lat.

Kluczowym z punktu widzenia obliczenia terminu przedawnienia karalności czynu J. R. jest wskazanie punktu w czasie, będącego początkiem biegu tego terminu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że zarówno przy przestępstwach rozciągniętych w czasie, wieloczynowych, trwałych, jak i o charakterze ciągłym, za czas popełnienia takich przestępstw traktować należy ostatni moment działania sprawcy, w tym czas dokonania ostatniego z czynów składających się na realizację przestępstwa ciągłego. Powyższe ma zastosowanie także do przestępstw prywatnoskargowych. W oparciu o konstrukcję czynu ciągłego wyrażono zasługujący na aprobatę pogląd, zgodnie z którym skoro z

perspektywy przedawnienia karalności jako datę popełnienia czynu ciągłego przyjmuje się datę ostatniego zachowania składającego się na czyn ciągły, to pokrzywdzony nie może dowiedzieć się o sprawcy przestępstwa wcześniej niż przestępstwo to zostało popełnione (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2013 r., III KK 311/13; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2017 r., II KK 116/17). J. R. nie przypisano co prawda czynu ciągłego, jednakże przypisano mu czyn popełniony „w okresie od marca do kwietnia 2015 r.”, a więc czyn rozciągnięty w czasie, do którego należy zastosować tożsame zasady obliczania terminu przedawnienia karalności. Obliczając początek biegu terminu przedawnienia w sposób najbardziej korzystny dla oskarżonego, z uwzględnieniem przytoczonych poglądów, brak wskazania w opisie czynu konkretnej daty dziennej sugeruje, że ostatnim możliwym dniem, od którego można liczyć bieg terminu przedawnienia, jest ostatni dzień miesiąca wskazanego w opisie czynu, tj. 30 kwietnia 2015 r.

Jednocześnie przyjęcie dnia 30 kwietnia 2015 r. jako momentu początkowego biegu terminu przedawnienia oznacza w realiach sprawy, że w tym dniu zaczął biec termin roczny, o którym mowa w art. 101 § 2 k.p.k. Analiza akt sprawy prowadzi do wniosku, że dniem powzięcia przez pokrzywdzonego informacji o osobie sprawcy był 27 kwietnia 2015 r., tj. dzień sporządzenia przez K. T. zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa (k. 1 akt 1 Ds. [...] Prokuratury Rejonowej w O.). Niewątpliwie w tym dniu pokrzywdzony wyraził wolę ścigania sprawców zarzucanego następnie prywatnym aktem oskarżenia czynu, wskazując ich z imienia i nazwiska, w tym J. R.. Z treści zawiadomienia wynika, że pokrzywdzony został zapoznany z materiałami zgromadzonymi w jego sprawie przez Komisję Rewizyjną Koła „w dniu dzisiejszym”, a więc w dniu sporządzenia zawiadomienia. O tym, że J. R. brał udział w sporządzeniu przedmiotowej opinii pokrzywdzony dowiedział się „z okazanych materiałów”, a więc w chwili zapoznania z materiałami zgromadzonymi przez Komisję Rewizyjną Koła.

Mając na względzie przytoczone zasady obliczania terminu przedawnienia, w niniejszej sprawie upłynąłby on 30 kwietnia 2021 r. Jednakże z uwagi na szczególne rozwiązania przyjęte przez ustawodawcę w związku z przeciwdziałaniem epidemii COVID-19, bieg terminów przedawnienia był

zawieszony (przedawnienie karalności czynu „nie biegło”) w okresie od dnia 31 marca 2020 r. do dnia 15 maja 2020 r., a więc przez okres 46 dni – art. 15zzr ust. 6 tzw. specustawy covidowej – ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz. U. 2021, poz. 2095 ze zm.), który wszedł w życie w dniu 31 marca 2020 r. na mocy art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020, poz. 568 ze zm.) i utracił moc w dniu 16 maja 2020 r. na mocy art. 46 pkt 20 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. 2020, poz. 875 ze zm.). Jednocześnie trzeba zauważyć, że nie ma racji obrońca powołując się w uzasadnieniu kasacji na treść art. 15zzs ust. 1 przywołanej specustawy covidowej, albowiem odnosił się on do terminów procesowych i sądowych – co zostało przytoczone przez skarżącego – a termin przedawnienia, jako termin materialnoprawny, nie należy do żadnej z tych kategorii. Terminom przedawnienia karalności ustawodawca poświęcił odrębną regulację w postaci przywołanego art. 15zzr ust. 6 ww. specustawy covidowej.

Uwzględniając okres opisanego zawieszenia, termin przedawnienia karalności czynu J. R. upłynął z dniem 15 czerwca 2021 r.

Jednocześnie w odniesieniu do czynu J. R. nie ma zastosowania art. 15zzr¹ przedmiotowej specustawy, zgodnie z którym w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie 6 miesięcy po ich odwołaniu nie biegnie przedawnienie karalności czynu oraz przedawnienie wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe. Okresy, o których mowa powyżej, liczy się od dnia 14 marca 2020 r. – w przypadku stanu zagrożenia epidemicznego, oraz od dnia 20 marca 2020 r. – w przypadku stanu epidemii. Zgodnie z art. 7 ustawy wprowadzającej ten przepis, tj. ustawy z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2021, poz. 1023), która

weszła w życie w dniu 22 czerwca 2021 r., do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy oraz kar orzeczonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu w brzmieniu nadanym tą ustawą, chyba że termin przedawnienia już upłynął. W niniejszej sprawie, jako że termin przedawnienia upłynął w dniu 15 czerwca 2021 r., a więc przed 22 czerwca 2021 r., przedmiotowy przepis nie ma zastosowania.

Mając na względzie, że termin przedawnienia karalności czynu J. R. upłynął w dniu 15 czerwca 2021 r., a także, że nie ma w tej sprawie zastosowania art. 15zzr¹ specustawy covidowej, Sąd odwoławczy, który orzekał w dniu 24 czerwca 2021 r., powinien umorzyć postępowanie. Jako że tego nie zrobił i wyrokował już po upływie terminu przedawnienia karalności czynu, w sprawie zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., powodująca konieczność uchylenia obu wyroków wydanych w sprawie i umorzenia postępowania.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania w sprawie, z punktu 2, uzasadnia art. 632a § 1 k.p.k. Gdyby kierować się ogólnymi regułami ponoszenia kosztów postępowania, zgodnie z art. 632 pkt 1 k.p.k., należałoby nimi obciążyć oskarżyciela prywatnego K. T.. W świetle przede wszystkim stanowisk wynikających z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2000 r., I KZP 14/00 (OSNKW 2000, z. 7-8, poz. 59) i wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 maja 2005 r., SK 44/04 (OTK-A 2005, nr 5, poz. 52) należało uznać, że zachodzi w tej sprawie „wyjątkowy wypadek” w rozumieniu art. 632a § 1 k.p.k. Okoliczność leżąca u podstaw uchylenia obu wyroków wydanych w sprawie i umorzenia postępowania nie została w żaden sposób spowodowana przez oskarżyciela prywatnego, który przecież postępowanie „wygrał”. Co więcej powinna być wzięta pod uwagę z urzędu przed Sąd odwoławczy. Tymczasem Sąd odwoławczy przeprowadził rozprawę apelacyjną w dniu 10 czerwca 2021 r. (k. 1108 akt sądowych), czyli przed upływem terminu przedawnienia karalności, jednak odroczył wydanie wyroku do dnia 24 czerwca 2021 r. (postanowienie o odroczeniu k. 1108v akt sądowych), a więc do dnia już po upływie przedmiotowego terminu. Dlatego też Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że w tej sytuacji nie ma podstaw do obciążenia oskarżyciela posiłkowego kosztami postępowania. Sąd Najwyższy nie znalazł też podstaw do

obciążenia kosztami procesu, chociażby w części, oskarżonego. W szczególności trudno w tej sprawie stwierdzić, że przyczynił się on swoim obstrukcyjnym zachowaniem do wydłużenia postępowania. Pierwotnym wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 21 lutego 2018 r. oskarżony został uniewinniony od zarzucanego mu czynu, po przeprowadzeniu rozprawy od dnia 15 września 2016 r. do dnia 7 lutego 2019 r. Wyrok ten został następnie uchylony przez Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 16 września 2019 r. (sygn. akt IX Ka [...]). Co prawda obrońca oskarżonego zaskarżył ten wyrok skargą, która została oddalona przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 4 grudnia 2019 r., jednak nie można poczytywać skorzystania z przewidzianego prawem środka prawnego za przejaw obstrukcji procesowej. Ponowne postępowanie przed Sądem I instancji w sprawie toczyło się od dnia 16 grudnia 2019 r. W marcu 2020 r. odbyło się posiedzenie pojednawcze, zaś pierwszy termin rozprawy wyznaczono na 24 sierpnia 2020 r. Mając na względzie zarysowany przebieg postępowania, Sąd Najwyższy uznał, że w realiach tej sprawy kosztami procesu należało obciążyć Skarb Państwa na podstawie art. 632a § 1 k.p.k.

Rozstrzygnięcie o zwrocie opłaty uzasadnia art. 527 § 4 k.p.k.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.